

SEE MORE JESUS · WANTTOSEEMORE.COM

Bibiria Yugaga Atĩa Igũrũ rĩa Wega na Ũũru? — Mũthingi · Maandĩko ma KJV marĩ na Nomba cia Strong

THE FOUNDATION · THE ORIGINAL STUDY, SET IN THE ANCIENT ORDER

Wega na Ũũru — Ũrutani wa Mũthingi wa Bibilia

KIAMBĪRĪRIA

Indo igĩrĩ ciakiragĩrĩria mũndũ o wothe arĩ rungu rwa igũrũ: muoyo na wega mwena ũmwe, na gĩkuũ na ũũru mwena ũrĩa ũngĩ. Mwathani nĩendaga andũ ake, rĩrĩa maakũra biũ, meruta gũthũthũrĩrĩria maũndũ mao nĩguo mamenye kũmenyanania maũndũ macio meerĩ. Ta rora wega andũ arĩa mekaga ũũru, nĩgũkorwo Maandĩko nĩmamonanagia hatarĩ na ũhithanya. Nĩmooĩ gwĩka ũũru no matirĩ na ũmenyo wa gwĩka wega. Nĩmathugundaga kwĩhia na muoroto. Nĩmamenyagĩra ũũru ũcio nginya ũgatuĩka gĩcunjĩ kĩa, ta gĩkonde kĩa kiene. Marigĩrĩro-inĩ matingĩhota o na gũkoma matekĩte ũndũ mũũru. Ngoro ta iyo yambĩrĩrie kũ? Cooka thutha nginya mũgũnda-inĩ. Kũu nĩkuo mũtĩ wa muoyo warũgamĩte, na mũtĩ wa ũmenyo wa wega na ũũru warũgamĩte, na watho ũmwe mũũhoru. Nyoka ikiuga gĩkuũ gĩtingĩũka, na atĩ maitho mao megũhingũka. Mũtumia agĩcirora, akĩoya, akĩrĩa, na akĩhe; namo maitho ma acio eerĩ makĩhingũka mũna. No rĩrĩ, ũmenyo ũcio wamaheire indo nyingĩ gũkĩra iria mangĩahotire gũkuua. Nĩmoĩ wega, no matiarĩ na hinya wa kũwĩka. Nĩmoĩ ũũru, no matiarĩ na hinya wa kũũregana naguo. Thoni igĩũka, na guoya gũgĩũka, nao makĩhitha kuuma mbere ya kũu meethondeketwo mekũrũgama. Thĩinĩ wa njiaro njeke, mĩbango yothe iyakagwo ngoro-inĩ cia andũ yagarũrũkĩte ĩrorete ũũru hĩndĩ ciothe, naguo ũndũ ũcio ũgĩtũma Mwathani onarĩo thĩna ngoro-inĩ yake. No rĩrĩa ituĩro rĩathira-rĩ, mũndũ ũmwe nĩakĩre kĩgongona, na Mwathani akĩgua mũnũgo wa iruta rĩu, na akĩaria kĩrĩgĩrĩro thĩinĩ wa ngoro yake. No aamenyaga atĩa atĩ igongona rĩngĩhotana kũhoru ũũru? Ikara na kũũria kũu nginya mũthia, nĩgũkorwo nĩkĩhoruagio mũtĩ-inĩ ũngĩ, na iruta rĩngĩ, hĩndĩ ĩmwe nĩ ũndũ wa ũthenya wothe. Kĩrĩgĩrĩro nĩ kĩrũmu: ũrĩa wothe ũkaathikĩrĩria nĩagatũũra na ũgĩtĩri, na nĩakahurũka kuuma guoya-inĩ wa ũũru. Thigaana ũrĩ na ũmenyo.

ITHIRANGI ITATU CIA MAKĪRIA MONERO ŪRŪ:

1. Nĩ maũndũ marĩkũ meerĩ marĩ mbere ya mũndũ o wothe ũmũthĩ, na ngoro ya waganu yĩkaga atĩa?
2. Ũmenyo wa wega na ũũru wekire atĩa thĩĩnĩ wa mũthuuri na mũtumia, na nĩkĩ maahithire mbere ya Mwathani?
3. Rĩrĩa mĩbango yothe ya ngoro ya mũndũ yatuĩkĩte ũũru wĩkĩ wa mahinda mothe, nĩ kĩĩ gĩacookeirie ũũru, na nũũ ũgaatigana na guoya wa ũũru?

CIUGO CIA KIRIIKI

“**njũũrania**” — **G1253 diakrisis** — gũkũũrana, gũtuĩra ciira gatagati-inĩ ka indo igĩrĩ
wĩrutwo wothe na kiugo kĩmwe: mĩhĩhĩrĩro mĩrutĩte gũkũũrana wega na ũũru (Ahibirania 5:14)

“**mĩhema**” — **G145 aistheterion** — ũhoti wa kũmenya, mũthiimo
Ũmenyo wa gũkũũrana ũtũũraga ũkĩongerereka na kũhũthĩrwo — mĩoyo no nginya ĩmenyerio

“**wega**” — **G2570 kalos** — mwega, wa mwĩhoko, wa gũtĩĩo
mũndũ mũgima nĩ ũhotete kũmenya ũrĩa mwega

“**thũũku**” — **G2556 kakos** — thũku, njũru, ĩrehaga ũgwati
gĩthuku kĩrĩa mũndũ mũgima nĩakũrĩte no ahote gũkũũrana na kũrega

“**Mũtĩ**” — **G3586 xylon** — Mbaũ, mũtĩ, njũgũma
Nĩ ũndũ wa mũtĩ ũmenyo ũrĩa waarĩ mũingĩ gũkĩra ũrĩa mũndũ angĩathimirie ũgĩũka; na igũrũ rĩa mũtĩ mehia make maakuu (1 Petero 2:24)

CIUGO CIA KIHEBERI

“**thũũku**” — **H7451 ra** — thuku, mũũru, thĩĩna, mĩnyamaro, ũnyamaru
Kiugo kĩa wĩrutani wothe ũyũ, kĩrikanĩtio hĩndĩ na hĩndĩ hamwe na ũrĩa mwega.

“**wega**” — **H2896 towb** — mwega, wa gũkenania, wega
Deuteronomy 30:15 ĩtũigĩte na muoyo — ũrĩa Mwathani etaga wega nĩ wega ma

“**menya**” — **H3045 yada** — gũmenya, kũona, gũkũũrana
kũmenya wega na ũũru — kiugo kĩa nyoka, na mũrigo wa mũndũ

“**Ũmenyi**” — **H1847 daath** — Ũmenyo, ũhoti wa gũkũũrana
rĩtwa rĩa mũtĩ — mũtĩ wa ũmenyo wa wega na ũũru

“**Gwĩtigĩra**” — **H3372 yare** — gwĩtigĩra, kũmaka; gũtĩĩa mũno
Gĩa mbere kĩa gũtiga kwathĩka: Ndietigagĩrire, na ngehitha

“**Ũtũũre**” — **H6440 panim** — ũthiũ, mũthiũ
gũhitha kuuma mbere yake nĩ kwĩhitha kuuma ũthiũ-inĩ wake

“**Wĩhoke**” — **H982 batach** — gwĩhoka, kũrũmbũiya, kũigua ũrĩ na thayũ
Icookio rĩrĩa rĩgananĩtio na guoya: mũthenya ũrĩa ngwĩtigĩra, nĩngwĩhoka (Thaburi 56:3)

“**Mĩnyamaro**” — **H6869 tsarah** — thĩĩna, mĩnyamaro, ruo rwa ngoro
Handũ kaanini rĩrĩa ũũru ũhingagĩra mũndũ (Thimo 1:27)

“**Mĩnyamaro**” — **H6695 tsuqah** — mĩnyamaro, kĩa kĩnene
Mĩnyamaro ya thũ igũrũ rĩa ngoro (Thimo 1:27)

“**atĩ nĩmenyerete**” — **H3928 limmud** — Ũrutwo, ũhũthĩrũo
ũũru ũrutĩtwo o nginya ũkahaana ta gĩkonde kĩa mũndũ we mwene (Jeremia 13:23)

“**Kwĩrigicĩrĩa kwa meciria**” — **H3336 yetser** — gwĩyoni maũndũ meciiragio, mũrigo (mũthiimo), muoroto

Ũrĩa Ngai onire ngoro-inĩ ya mũndũ mbere ya mũiyũro wa maaĩ, na thutha waguo (Kĩambĩrĩria 6:5; 8:21)

MUHURI WA KWAMBĨRĨRIA

Ahibirania 5:14 No irio iria nyūmũ nĩ cia andũ arĩa agima, arĩa nĩ ũndũ wa kũmenyera gũcihũthĩra kaingĩ, nĩmerutĩte gũkũũrana wega na ũũru. **[G2556 kakos ■] [G2570 kalos ■] [G1253 diakrisis ■] [G145 aistheterion ■]**

IRIO IRIA NYŪMŪ = ANDŪ ARĨA AGIMA → ARĨA NĨ ŨNDŪ WA KŪMENYERA GŪCIHŪTHĨRA KAINGĨ, NĨMERUTĨTE GŪKŪŪRANA WEGA NA ŪŪRU.

(Mecoya makwa mwene — ĩno nĩyo mũthingi wa wĩrutwo wothē: wega na ũũru nĩmagwetagwo hamwe thĩnĩ wa Maandĩko. Ti atĩ mũndũ nĩabatĩ kũcama ũũru, no nĩ atĩ mahĩnga nĩmagĩrĩrwo kũmenyerekiyo nĩguo mamenye kũrũgania na kũrega ũũru. Wĩrutwo ũyũ wambĩrĩria na kũrora andũ arĩa mekaga ũũru, ũcooke kũrora mũgũnda ũrĩa ũmenyo waingĩire, thutha ũcio ũrore kĩgongona kĩrĩa ũũru waacookeirio ũhorō.)

I. MUOYO NA WEGA, GĨKUU NA ŪŪRU — INDO ĨRĨ IGITWO MBERE YAKU

A. Gũcookerithia 30:15 Atĩrĩrĩ, ũmũthĩ ũyũ nĩndaiga ũhorō wa gũtũũra muoyo na wa ũgaacĩru mbere yaku, o na wa gĩkuũ na wa mwanangĩko. **[H7451 ra ■] [H2896 towb ■]**

ITU MBERE YAKU MŪTHENYA ŪYŪ: MUOYO + WEGA → GĨKUŪ + ŪŪRU.

(Meciiria makwa mwene — ũũru, ra (H7451, evil), nĩguo wĩtanagio ũrĩ mwena ũmwe na wega, towb (H2896, good), rĩngĩ na rĩngĩ thĩnĩ wa Maandĩko. Indo icio igĩrĩ ciigĩtwo hakuhĩ ngĩnya mũndũ o mũndũ ahothe kũmenya ũtiganu wacio, o ta ũrĩa ũtheri watigithanirio na nduma.)

B. Mika 3:1 Ningĩ ngiuga atĩrĩ, “Ta iguai, inyuĩ atongoria a Jakubu, o inyuĩ aathani a nyũmba ya Isiraeli. Githĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũmenya ũhorō wa gũtuanĩra ciira na kĩhooto. **[H7451 ra ■] [H2896 towb ■] [H3045 yada ■]** (2) No inyuĩ mũthũire maũndũ mega no mũkenda marĩa mooru; inyuĩ mũnũraga andũ akwa ikonde, na mũgathoora nyama mahĩndĩ-inĩ mao.

TĨRĨ INYUĨ MWAGĨRĨRWO NĨ KŪMENYA ŪHORŌ WA GŪTUĨRA CIIRA? → ARĨA MATHŪIRE WEGA, NA MAKENDA ŪŪRU.

C. Thimo 1:24 No tondũ nĩmwaregire kũnjigua rĩrĩa ndetanire, na gũtirĩ mũndũ werũmbũirie hĩndĩ ĩrĩa ndatambũrũkirie guoko gwakwa **[H6695 tsuqah ■] [H6869 tsarah ■]** (25) na mũkĩagĩra mataaro makwa mothe bata, na mũkĩaga gwĩtĩkĩra ikaanania rĩakwa-rĩ (26) niĩ na niĩ nĩngamũthekerera hĩndĩ yanyu ya mwanangĩko, na ndĩmũnyũrũrie rĩrĩa mũgaakororerwo nĩ mũtino: (27) ĩĩ hĩndĩ ĩrĩa guoya ũkaamũkororerera ta kĩhuhũkanio, rĩrĩa mwanangĩko ũkaamũhaata ta rũhuho rwa kĩhuhũkanio, rĩrĩa mũgaakinyĩrĩrwo nĩ mĩnyamaro na ruo rwa ngoro. (28) “Hĩndĩ ĩyo nĩmakangaĩra, no ndikametĩka; nĩmakanjetha na kĩyo, no matikanyona.

NDĨTĪ, MŪKĪARA KWĪTIKĪRA → HĨNDĪ ĨYO NĪMAGETANA, NA NDIŊĪCOKIA.

(Meciiria makwa — distress, tsarah (H6869, distress), gũkuuma harĩa hana kĩongo kĩrĩa kiugĩte kĩinĩ: harĩa hakunyarũ, na hakuhinyĩrĩrio, ha ngoro ĩrĩa ĩrigicĩrio. Anguish, tsuqah (H6695, anguish), nĩ kĩhinyĩrĩria kĩa kũrigicĩrio kũu. Handũ-inĩ hau haku hakuhinyĩrĩrio kũu na nduma-inĩ, Mwathani atwaraga ũtheri wa ũhonokio wake, mũndũ angĩgĩthikĩrĩa.)

D. Thimo 1:29 Tondũ nĩmathũũrire ũmenyo, na matiigana gũthuura gwĩtigĩra Jehova **[H7451 ra ■] [H8085 shama ■] [H1847 daath ■]** (30) tondũ matietĩkĩrire mataaro makwa, na nĩmamenire ikaanania rĩakwa (31) makaarĩa maciaro ma mĩthĩire yao, na mahũũnio nĩ maciaro ma mathugunda mao. (32) Nĩgũkorwo ũgenyũ wa arĩa matarĩ ũũgĩ nĩũkamoora, nakuo kwĩgangara kwa arĩa akĩĩgu nĩgũkamaniina; (33) no ũrĩa wothē ũnjiguaga arĩtũũraga na thayũ, na atũũre ahooreire, atarĩ ũgwati angĩĩtigĩra.”

MAAMENAGIRE ŪMENYO + MATIETHUURIRE GWITIGIRA JEHOVA → NO ŪRĨA WOTHE ŪTHIKIRIRITIE NĪAGATŪIKARA NA ŪHORŌ, ATIGITWO GWITIGIRA ŪŪKĪ.

E. Isaia 5:20 Kaĩ arĩa metaga ũũru wega, naguo wega makawĩta ũũru marĩ na haaro-ĩ! o acio matuaga nduma nĩyo ũtheri, na ũtheri makaũtua nduma, na magatua kĩndũ kĩrũrũ nĩ kĩrĩ mũrĩo, nakĩo kĩndũ kĩrĩa kĩrĩ mũrĩo magagĩtua nĩ kĩrũrũ. **[H2896 towb ■] [H7451 ra ■]**

HAARO = ŪŪRŪ GWITWA WEGA + WEGA GWITWA ŪŪRŪ → NDUMA ĨGITUĨKA ŪTHERI.

II. ANDŪ ARĨA MARĨKAGA ŪŪRU — CIMENYA INYA, NA MĨHĨRĨGA YA ŪTHINGU

A. Jeremia 4:22 “Andũ akwa nĩ irimũ; matinjũũ. Nĩ ciana iteciiragia, na ikaaga ũmenyo. Ūũgĩ ũrĩa marĩ naguo no wa gwĩka ũũru; matiũĩ gwĩka wega.” **[H3045 yada ■]**

ŪŪGĪ WA GWĪKA ŪŪRU + GWĪKA WEGA MATIŪĪ = MATINJŪŪĪ.

B. Thimo 24:8 Mündũ ūrĩa ūthugundaga ūũru-rĩ, andũ mamwĩtaga mungumania. **[H2803 chashab ■] ŪRIA WATHUGUNDAGA GWĪKA ŪŪRU = MÜNDŪ MWĪKI WA ŪNJURI.**

C. Jeremia 13:23 Mũkushi ahota kũgarũra gĩkonde kĩa mwĩrĩ wake, o na kana ngarĩ ĩgarũre maroro mayo? O na inyuĩ mũtingĩhota gwĩka wega, nĩ ūndũ nĩ mwamenyerire gwĩka ūũru. **[H3928 limmud ■] KWĪMENYERERA GWĪKA ŪŪRU = GĨKONDE KĨA MWĨRĨ WA MŪKUSHI + MAROMO MA NGARĨ, MATIGARŪRĪKAGA.**

D. Thimo 4:14 Ndũkanagerere njĩra ya andũ arĩa aaganu, kana ūthiĩre njĩra ya andũ arĩa oorũ. **[H7451 ra ■]** (15) Mĩĩtheemage, na ndũkanamĩgerere; mĩhutatĩre, na wĩthiĩre na njĩra yaku. (16) Nĩgũkorwo andũ arĩa aaganu matingĩkoma nginya meeke ūũru; mooragwo nĩ toro nginya matũme mündũ ahĩngwo, agwe. (17) Marĩĩaga irio iria monete na ūmaramari, na makanyua ndibei matunyanĩte na hinya.

NDŪGATOONYE + GARŪRŪKA KUUMA HARĪ O → NĨGŪKORWO MATIKOMAGA, O TIGA MEKĪTE ŪŪRU.

E. Thimo 4:18 Mĩthiĩre ya andũ arĩa athingu ĩhaana ta ūtheri wa gũgĩkĩa, ūrĩa ūthiĩaga ūgĩthererũkaga nginya mũthenya barigici. (19) No mĩthiĩre ya andũ arĩa aaganu ĩhaana ta nduma ndumanu; o matimenyaga kĩrĩa kĩamahĩnga.

NJIRA YA MŪTHINGU = ŪTHERU ŪRĨA ŪRACINA, ŪKĪONGERERA NA ŪKĪONGERERA NGINYA MŪTHENYA MŪKUNJU → NJIRA YA ARĨA AAAGARIU = NDUMA.

(Meciiria makwa ma mwene — ici nĩ imenyithia cia andũ arĩa mekaga ūũru. Matirĩ na ūmenyo wa gwĩka wega. Mathugundaga gwĩka ūũru na muoroto. Mamenyagĩrĩra nginya ūndũ ūcio ūgatuĩka ta gĩkonde kĩa kĩene. Marigĩrĩrio-inĩ matingĩkoma nginya mekĩte ūũru. Na gĩcunjĩ kĩmwe kĩa kĩrĩa mataiguaga nĩ ūũ: matioonaga, nginya rĩrĩa hĩndĩ ĩgũthira, ūũru ūrĩa mekaga ngoro yao ene.)

III. IBUKŪ IA PENTATEUKO — KĪAMBĪRĪRIA: MŪTĪ, KŪGWA, NA NGORO NJEGO

A. Kĩambĩrĩria 2:8 Ningĩ Jehova Ngai nĩathondekete mũgũnda mwena wa irathĩro, o kũu Edeni; na kũu nĩkuo aigire mündũ ūcio oombĩte. **[H7451 ra ■] [H1847 daath ■] [H2896 towb ■]** (9) Nake Jehova Ngai agĩtũma thĩ ĩmere mĩtĩ ya mĩthemba yothe na ĩkũre. Yarĩ mĩtĩ mĩega ĩkĩoneka na maitho na yaciaraga matunda mega ma kũrĩa. Gatagatĩ ka mũgũnda ūcio nĩ haarĩ na mũtĩ wa muoyo, na mũtĩ wa ūmenyo wa gũkũũrana wega na ūũru.

MĪTĪ YOTHE MĪTHAKAME MA KWONWO NA MĪEGA GWA IRĪO + MŪTĪ WA MŪOYO + MŪTĪ WA ŪŪĪ WA WĪGA NA ŪŪKĪĪ.

(Mecirie makwa — ta rora mĩtĩ. Mũtĩ o wotho warĩ mwege wa kũrĩa. Ningĩ mũtĩ wa MUOYO watũũgĩrĩte wiki. Na mũtĩ wa ŪMENYO wa wega na ūũru o nago watũũgĩrĩte wiki. Mĩtĩ tĩrĩ yarũgamĩte gatagatĩ-inĩ, na o mũtĩ ūmwe watiganĩrio.)

B. Kĩambĩrĩria 2:15 Jehova Ngai akĩoya mündũ ūcio oombĩte, akĩmũiga mũgũnda-inĩ ūcio wa Edeni aũrĩmage na aũmenyagĩrĩre.

NGAI MWATHANI NĪOOYIRE MÜNDŪ + AMWĪKĪRA THĪINĪ WA MŪGŪNDA → KŪRĪMA NA KŪMENYERERA.

C. Kĩambĩrĩria 2:16 Nake Jehova Ngai agĩatha mündũ ūcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “No ūrĩe maciaro ma mũtĩ o wotho ūrĩ mũgũnda ūyũ; **[H7451 ra ■] [H2896 towb ■] [H1847 daath ■]** (17) no rĩrĩ, ndũkanarĩe maciaro ma mũtĩ ūrĩa wa ūmenyo wa gũkũũrana wega na ūũru, nĩgũkorwo rĩrĩa ūkaamarĩa, ti-itherũ no gũkua ūgaakua.”

NO ŪRĪE MACIARO MA MŪTĪ O WOTHE ŪRĪ MŪGŪNDA ŪYŪ → NO NDŪKARĪE MACIARO MA MŪTĪ WA ŪMENYO WA WEGA NA ŪŪRU → NĨGŪKORWO MŪTHENYA ŪRĨA ŪKAAMARĨA NĪ GUKUA ŪGAAKUA.

(Meciiria makwa — Mwathani nĩaheanĩte mũno: kuuma mũtĩ o wotho, rĩagai mũrĩĩage tũrĩĩage. Nĩakaanirie mũtĩ ūmwe wiki. Nago watho ūcio watũũrĩrwo MÜNDŪ MŪRŪME, tondũ mũtumia ndaanaũmbwo.)

D. Kĩambĩrĩria 3:1 Na rĩrĩ, nyoka yarĩ na wara mũingĩ gũkĩra nyamũ ciothe cia gĩthaka iria Jehova Ngai oombĩte. Nyoka ĩyo ĩkĩũria mündũ-wa-nja ūcio atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai nĩ oigire mũtikanarĩe maciaro kuuma mũtĩ o wotho wa mũgũnda ūyũ?” **[H3045 yada ■]** (2) Mündũ-wa-nja ūcio agĩcookeria nyoka ĩyo atĩrĩ, “No tũrĩe matunda ma mĩtĩ ĩrĩa ĩrĩ mũgũnda ūyũ (3) no Ngai aatwĩrĩre atĩrĩ, ‘Mũtikanarĩe matunda ma mũtĩ ūrĩa ūrĩ gatagatĩ ka mũgũnda ūyũ, na mũtikanaũhutie, nĩguo mũtigakue.’” (4) No nyoka ĩkĩĩra

mündü-wa-nja ūcio atĩrĩ, “Ti-itherũ mūtingĩkua. (5) No Ngai nĩoĩ atĩ rĩrĩa mūkaarĩa matunda macio, maitho manyu nĩmakahingũka, mūtuĩke o ta Ngai, mūmenyage wega na ūũru.”

NGAI NĨ OIGĪRE → NYOKA NĨ ĪROIGA: MŪTIGAKUA O NA HĨNĨ + MŪGAATUĨKA TA NGAI, MŪKĪMENYA WEGA NA ŪŪRU.

E. Kĩambĩrĩria 3:6 Rĩrĩa mündü-wa-nja ūcio onire atĩ matunda ma mūtĩ ūcio maarĩ mega ma kũrĩa, na ma kwendeka makĩonwo na maitho, o na ma kwĩrĩrĩrio nĩ ūndũ wa kũũhĩgia mündũ, agĩtua mamwe, akĩrĩa. Agĩcooka akĩhe mũthuuri wake, ūrĩa maarĩ nake, nake akĩrĩa. **[H3045 yada ■] [H2896 towb ■]** (7) Hĩndĩ ĩyo maitho mao eerĩ makĩhingũka, nao makĩmenya atĩ maarĩ njaga; nĩ ūndũ ūcio magĩtumania mathangũ ma mũkũyũ, magĩithondekera kĩndũ gĩa kũhumbĩra njaga yao.

ONIRE + AGĪTUA + AKĪRĨA + AKĪHE → MAITHO MAO MEERĨ MAKĪHINGŪKA, NA MAKĪMENYA ATĨ MAARĨ NJAGA.

(Meciiria makwa mwene — gũtiarĩ na thoni mbere ya ūndũ ūyũ. Ūmenyo nĩwokire, na kĩndũ kĩa mbere kĩrĩa wonirie nĩ ūtheri wao wa njaga. Ūmenyo wa wega na waganu, ūtarĩ na hinya wa gũũkĩrĩa waganu, nĩũrehaga thoni.)

F. Kĩambĩrĩria 3:8 Hwaĩ-inĩ rĩrĩa riũa rĩarurĩte-rĩ, mündũ ūcio na mūtumia wake makĩigua makinya ma Jehova Ngai agĩceera kũu mũgũnda-inĩ, nao makĩhitha mĩtĩ-inĩ ya mũgũnda nĩguo Jehova Ngai ndakamone. **[H6440 panim ■] [H7307 ruach ■]**

MAGUONIRE MŪGAMBO WA JEHOVA NGAI → NAO MEHITHA KUUMA MBERE YA JEHOVA NGAI.

(Meciiga makwa ma mwene — presence nĩ panim (H6440, presence), ūthiũ. Kwaga gwathĩkĩra nĩkua gwatũmire mahithe ūthiũ ūrĩa mo maombirwo mo marũgamage mbere yao. Na "heho ya mũthenya," thiomi-inĩ ya Hibirania, nĩ rūhuho rwa mũthenya.)

G. Kĩambĩrĩria 3:9 No Jehova Ngai agĩĩta mündũ ūcio, akĩmũũria atĩrĩ, “Ūrĩ ha?” **[H3372 yare ■]** (10) Nike akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ngũiguire ūgĩceera mũgũnda-inĩ ndeetigĩra tondũ nyuma njaga; nĩ ūndũ ūcio ndeethitha.”

NDAIGUA MUGAMBO WAKU + NGIETIGIRA, TONDU NDIARI NA NGUO → NA NGIITHA.

(Mĩario yakwa mwene — gwĩtigĩra, yare (H3372, gwĩtigĩra): gwĩtigĩra kwa mbere thĩnĩ wa Maandĩko guothe kũrũmĩrĩre ūremi wa mbere. Gwĩtigĩra nĩgwatoonyire hamwe na ūmenyo wa ūũru.)

H. Thaburi 56:3 Rĩrĩa ndetigĩra-rĩ, nĩwe ndĩrĩhokaga. **[H982 batch ■] [H3372 yare ■]** (4) Nĩ ūndũ wa hinya wa Ngai, nĩndĩrĩgoocaga kiugo gĩaake, ndĩhokete o Ngai; ndingĩtigĩra. Mündũ ūrĩ na mwĩrĩ angĩnjĩka atĩa?

MATUKU-INI MA GWĪTIGĪRA = NĪNGWĪHOKA WEWE → NDIRĪETIGĪRAGA ŪRIA MWĪRĪ ŪNGĪKA.

I. Thaburi 56:11 ndĩhokete o Ngai; ndingĩtigĩra. Mündũ-rĩ, angĩnjĩka atĩa? **[H3372 yare ■] [H982 batch ■]**

NDĪHOKETE NGAI = NDIRĪETIGĪRAGA MÜNDÜ-RĪ, ANGĪNJĪKA ATĨA?

(Meciiria makwa nĩ mwene — iga mĩgo ĩrĩ ya thabu ĩno ĩmwe hakuhi na ĩrĩa ĩngĩ. Kĩambĩrĩria-inĩ: "hĩndĩ ĩrĩa ndĩrĩ na guoya, nĩngwĩhoka." Thutha wa ūguo: "Ndikwĩtigĩra." Gwĩhoka nĩkua gũikaraga gatagatĩ-inĩ ka icio igĩrĩ — wendi ūrĩa ūigĩtwo igĩrũ rĩa guoya, kũgitĩra ngoro. Ūhoro ūyũ nĩguo ūcookagĩra ūhoro wa Adamu "Ndeetigĩrĩre, na ngũhitha": ti gũũrĩa ūmbere-inĩ wake, no nĩ gwĩhoka kiugo.)

J. Kĩambĩrĩria 3:22 Nike Jehova Ngai akiuga atĩrĩ, “Mündũ ūyũ nĩatuĩkĩte o ta ūmwe witũ, akamenya wega na ūũru. Ndagĩrĩre gwĩtikĩrio atue matunda ma mūtĩ wa muoyo o namo, amarĩe nake atũũre nginya tene.” **[H3045 yada ■]** (23) Nĩ ūndũ ūcio Jehova Ngai akĩmũingata kuuma Mũgũnda wa Edeni athĩ akarĩmage tĩĩri-inĩ kũrĩa aarutĩtwo. (24) Ngai aarĩkia kũrutũrũra mündũ ūcio-rĩ, akĩga akerubi mwena wa irathĩro wa Mũgũnda wa Edeni, o na rūhiũ rwa njora rwarĩrĩmbũkaga mwaki na rwahenagia mbarĩ ciothe, nĩ ūndũ wa kũgitĩra njĩra ya gũthĩ mūtĩ-inĩ ūcio wa muoyo.

MÜNDÜ ŪYŪ NĪATUĪKĪTE O TA ŪMWE WITŪ, AKAMENYA WEGA NA ŪŪRU → AKĪNGATWO + RŪHĪŪ RWA MWAKI, KŪRANGĪRA NJĪRA YA MŪTĪ WA MUOYO.

(Meciiria makwa mwene — kũndũ kũna thĩnĩ wa ūmenyo wa wega na ūũru gwatũire kũheete mündũ kĩndũ kĩingĩ gũkĩra ūrĩa angĩhotire gũkĩrĩrĩa. Ūmenyo wake nĩwathĩũrũrũkire ūkĩhĩtũka hinya wake. Rĩu nĩahotaga kũmenya wega, no ndahotaga gwĩka guo. Nĩahotaga kũmenya ūũru, no ndahotaga kũrũgama akĩũregana. Na rūhiũ rwa njora nĩrũrangagĩra njĩra ya mūtĩ wa muoyo, nĩgeetha ndakarĩe na atũũre muoyo tene na tene arĩ o thĩnĩ wa gũthũkio kũu.)

K. Kĩambĩrĩria 6:5 Jehova akĩona ũrĩa waganu wa andũ waingĩhĩte gũkũ thĩ, na atĩ merirĩria ma meciiria ma ngoro ciao maarĩ mooru hĩndĩ ciothe. **[H6087 atsab ■] [H7451 ra ■] [H3336 yetser ■]** (6) Jehova akĩnyiitwo nĩ kĩahe nĩ ūndũ wa kũũmba mũndũ gũkũ thĩ, na ngoro yake ikĩiyũrwo nĩ ruo.

ŪNDŪ O WOTHE WA MECIRIA MA NGORO YAKE = O MOORU HĨNDĨ CIOTHE → NAKE AGĨATHĨĨNĨKA NGORO-INĨ YAKE.

(Mĩario yakwa mwene — ũhoru wa gwĩcirĩria nĩ yetser (H3336, imagination), kĩndũ kĩrĩa kũũmbĩtwo: mathugumo na merirĩria marĩa mombĩtwo ngoro-inĩ. Ngai nĩoonire waganu, ũrĩa ũrĩ maciaro ma ũũru. Ūũru ũyũ uumaga mathugumo-inĩ marĩa mombĩtwo ngoro-inĩ. Nake nĩaraiguithirio kĩahe ngoro-inĩ yake. O na rĩu, rĩrĩa Roho Mũtheru araihua kĩahe, nĩ tondũ meciria ma waganu, merirĩria, na mathugumo nĩmaigĩtwo thĩnĩ.)

L. Kĩambĩrĩria 8:20 Nake Nuhu agĩakĩra Jehova kigongona, na akĩoya nyamũ imwe cia iria ciothe itarĩ thaahu, na nyoni iria itarĩ thaahu, akĩrutĩra Ngai igongona rĩa njino ho. **[H7451 ra ■] [H3336 yetser ■] [H7381 reyach ■] [H5207 nichoach ■] [H5930 olah ■]** (21) Nake Jehova agĩkenio nĩ mūtatarĩko ūcio, akiuga atĩrĩ na ngoro yake: “Ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũruma thĩ rĩngĩ nĩ ūndũ wa mũndũ, o na gũtuĩka merirĩria ma ngoro yake nĩ mooru kuuma ũnini-inĩ wake. Na ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũniina ciũmbe ciothe iria irĩ muoyo ta ũguo njĩkĩte. (22) “Mahinda mothe marĩa thĩ igũtũũra-rĩ, kũrĩkoragwo na hĩndĩ ya kũhaanda na ya magetha, na hĩndĩ ya heho na ya ũrugarĩ, na hĩndĩ ya themithũ na ya gathano, na mũthenya na ũtukũ.”

NUHU AGĨRUTĨRA JEHOVA IGONGONA RĨA NJINO → JEHOVA AKĨIGUA MŪTARARĨKO MWEGA → NDĨGACOKA KŪRUMA TĨIRI RĨNGĨ.

(Meciria makwa — kũria kĩagĩrĩre gũthingithio: Nowa aamenyire atĩa ũrutani wa igongona? Nĩagũire mũgambo? Igongona rĩu nĩrĩakoretwo na ũhoru wa ũũru? Ngoro ya mũndũ ndĩagĩte ĩrĩ na ũũru kuuma wĩhĩ-inĩ wake. No rĩrĩa igongona rĩa njino rĩarutirwo, Mwathani nĩaririe thayũ ngoro-inĩ yake, taarĩ ta igongona rĩki noguo rĩangĩacokirie ũũru ūcio, tondũ mwaki nĩwaniinire igongona rĩu. Ikara na kũria kũ. Maandĩko nĩmakĩcookagĩria macookio mūtĩ-inĩ ũngĩ.)

KŪHINGA

Thimo 1:33 no ũrĩa wotho ũnjiguaga arĩtũũraga na thayũ, na atũũre ahooreire, atarĩ ũgwati angĩtĩgĩra.” **[H7451 ra ■] [H8085 shama ■]**

UNDŪ ŪRIA MŪNDŪ WATHĨKĨRĨRTIE = GŪTŪRA ŪGITIRE + KŪHOOREKA ATE NA GWITIGIRA ŪŪRU.

1 Petero 2:24 We mwene nĩakuire mehia maitũ na mwĩrĩ wake mūtĩ-igũrũ, nĩgeetha na ithuĩ tũkue ũhoru-inĩ wa mehia, na tũtũũre muoyo nĩ ūndũ wa ũthingu; mĩtũnda ĩrĩa aahũũrĩrwo nĩyo ĩtũmĩte mũhone. **[G3586 xylon ■] [G399 anaphero ■]**

NĨAKUUIRE MEHIA MAITŪ NA MWĨRĨ WAKE MŪTĨ-IGŪRŪ → TŪKUE ŪHORU-INĨ WA MEHIA, TŪTŪŪRE MUOYO NĨ ŪNDŪ WA ŪTHINGU + MĨTŪNDA ĨRĨA AAHŪŪRĩRWO NĩYO ĨTŪMĩTE MŪHONE.

(Meciiria makwa mwene — kũria kĩa kigongona kĩa Nuhu nĩ gĩcokoirio gĩkinya haha. Kũgerera mūtĩ nĩho ũmenyo wa ũũru wokire. Igũrũ rĩa mūtĩ nĩho ũũru wacookirio. Igongona rĩrĩa Nuhu aakĩnyagĩrĩria-rĩ, Ngai we mwene nĩwe warĩheanire: we mwene, mwĩrĩ wake mwene, iruta rĩmwe. Ūrĩa wotho ũthikagĩrĩria nĩakahurũka atigwo nĩ guoya wa ũũru, nĩgũkorwo ũũru nĩũcokoirio ũhoru.)

KĨGERANIO GĨA GWIMENYERIA

1. Gũcookerithia 30:15 — Atĩrĩrĩ, ũmũthĩ ũyũ nĩndaiga ũhoru wa gũtũũra muoyo na wa ũgaacĩru mbere yaku, o na wa gĩkuũ na wa mwanangĩko.

- a) kĩrathimo na kĩrumi kĩiki
- b) muoyo na wega, na gĩkuũ na ũũru
- c) watho na rĩathani

2. Kĩambĩrĩria 2:16-17 — No ũrĩe maciaro ma mūtĩ o wotho ũrĩ mũgũnda ũyũ, tiga wa:

- a) mūtĩ wa muoyo
- b) mūtĩ o wotho mwega kwĩonania
- c) mūtĩ wa ũmenyo wa gũkũũrana wega na ũũru

3. Thimo 1:33 — Nũũ ũgaatũũra na thayũ, na ahoorere atarĩ ũgwati angĩtĩgĩra?

- a) no ũrĩa wothē ũnjiguaga
- b) arĩa manjaragia tene
- c) arĩa matarĩ na wĩcuhi, mahinda-inĩ mao ma kũgaacĩra

4. **Jeremia 13:23 — Arĩa mamenyereire gwĩka ũũru no mahote gwĩka wega, o rĩrĩa:**

- a) merutwo gwĩka wega
- b) Mũkushi ahota kũgarũra gĩkonde kĩa mwĩrĩ wake, na ngarĩ ĩgarũre maroro mayo
- c) nguo ciao cia thi ikoonwo

5. **Kĩambĩrĩria 3:8 — Adamu na mĩtumia wake meehithire kũrĩ:**

- a) mbere ya Jehova Ngai, mĩtĩ-inĩ
- b) rūhiũ rwa mwaki mwena wa irathĩro wa mũgũnda
- c) mũgambo wa nyoka

6. **Kĩirigo gĩa 3:22-24 — Nĩ kĩĩ gĩatũmire mũndũ ũcio ingatwo kuuma mũgũnda-inĩ?**

- a) ndakoono kũrĩa rĩngĩ kuuma mũtĩ-inĩ wa ũmenyo wa wega na ũũru
- b) tondũ nyoka ndĩaneheretwo mũgũnda-inĩ o rĩngĩ
- c) ndagĩte gwĩtikĩrio atue matunda ma mũtĩ wa muoyo o namo, amarĩe nake atũũre nginya tene

7. **Kĩambĩrĩria 8:21 — Rĩrĩa Jehova aakenio nĩ mũtararĩko ũcio, akiuga merirĩria ma ngoro ya mũndũ nĩ:**

- a) o ũũru wa hĩndĩ ciothe
- b) mooru kuuma ũnini-inĩ wake
- c) magarũrũkire gwĩka wega

MAJIBU MA MA CIOTHE: 1-b, 2-c, 3-a, 4-b, 5-a, 6-c, 7-b

ŨŨ NDŪRANIRI ŨYŨ WAGAWANYIKA

ŪRĨA KĨRURU KĨREHAGA ŪTHERI: MŪTĨ WA MUOYO WATŪŪRĪTE GATAGATĪ (KĨAMBĨRĨRIA 2:9) → ŪRĨA ŪGAATOORANIA NĨNGAMŪHE KŪRĨA KUUMA MŪTĨ-INĨ WA MUOYO (KŪGUŪRĪRIO 2:7). MŪTĨ ŪRĨA WARANGAGĪRĪRWO NA RŪHIŪ NĨ MŪHINGŪRE RĨNGĪ THĪINĨ WA KRISTŪ.

ŪRĨA CIUGO CIARĪ NA BATA: MŪTARARĪKO MWEGA WA IRUTA RĨA NUHU (KĨAMBĨRĨRIA 8:21) → KRISTŪ NĪEHOKETE WE MWENE ARĪ IRUTA NA IGONGONA KŪRĪ NGAI NĨ ŪNDŪ WA MŪTARARĪKO MWEGA (AEFESO 5:2). MŪTARARĪKO ŪRĨA NUHU AAHEANIRE, MŪRŪ NĪAŪHINGIRIE.

→ ŪGUO ŪKONYITANIRA NAWĒ: NĪMEEHITHIRE MBERE YA JEHOVA, ŪTHIŪ WAKE (KĨAMBĨRĨRIA 3:8), NO ARĨA ATHERU NGORO NĪMAKOONA NGAI (MATHAYO 5:8), NA NDUNGATA CIAKE NĪIKOONA ŪTHIŪ WAKE (KŪGUŪRĪRIO 22:4). GUOYA NĪGUO WAHITHIRE ŪTHIŪ. WĪHOKO NĪGUO ŪŪCOOKAGIA (THABURI 56:11).

ŪNDŪ ŪYŪ ŪKĪHUTIA NGORO ATĪA: MECIRĪRIA MOTHE MA MECIRIA MA NGORO MAARĪ O ŪŪRU (KĨAMBĨRĨRIA 6:5) → KIUGO KĨA NGAI NĨ MŪTUITHANIA WA MECIRIA NA MA WENDI WA NGORO (AHIBIRANIA 4:12). KĪRĨA KĪAMŪNYAMARĪRIE HĪNDĪ ĪYO, KIUGO NĪKĪO GĪGŪTUĪRIA RĪU.

ŪNDŪ ŪYŪ ŪRĨA WONANAGIA HARĪ TENE NA TENE: ŪMENYO ŪRĨA WAAKĪRĪTE HINYA WA MŪNDŪ NĪŪCOOKAGĪRIO NĪ MECIRIA MARĪA MAHĪGĪTIO NĪGUO MAMENYE WEGA NA ŪŪRU (AHIBIRANIA 5:14), NA ŪRĨA WOTHE ŪTHIKAGĪRĪRIA NĪAKAHURŪKA ATARĪ NA GUOYA WA ŪŪRU (THIMO 1:33). GUOYA ŪRĨA WATOONYIRE MŪGŪNDA-INĨ NĪŪHOORERIO THĪINĨ WA NGORO ĪRĨA ĪTHIKAGĪRĪRIA.

UNAINGĪHOTA GWĪKA ATĪA NĪGŪTĪRA ŪHONOKE?

Rora wĩrutwo witũ wa Bibilia — "Ngwagĩrĩrwo Nĩ Gwĩka Atĩa Nĩguo Honokio"

SOURCES & CREDITS

Scripture: Kikuyu Bible (CC BY-SA 4.0) — a redistributable edition, looked up exactly and never machine-translated.

Alternate chapter/verse numbering reconciled with STEP Bible TVTMS (CC BY 4.0).

Strong's numbering & original-language data: OpenScriptures Hebrew Bible (CC BY 4.0); STEP Bible.org — TAHOT/TAGNT/TBESH/TBESG (CC BY 4.0);

Robinson-Pierpont Byzantine Majority Text (Public Domain); Strong's dictionary, 1890 (Public Domain).

Typography: Google Noto fonts (SIL Open Font License 1.1).

© SEE MORE JESUS · wanttoseemore.com — shared under Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0).